

اصول قانون اساسی

در تونظرات شورای نگهبان

عنوان

اصل هفتاد و دوم

شماره مسلسل: ۱۳۹۴۰۰۷۳،۲

تاریخ: ۱۳۹۵/۰۲/۲۹



پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه

عنوان:

اصول قانون اساسی در پرتو نظرات شورای نگهبان

اصل هفتاد و دوم

تدوین:

محمد فتحی

ناظر علمی:

کاظم کوهی

گروه تدوین نظرات و مبانی آراء شورای نگهبان

شماره مسلسل: ۱۳۹۴۰۷۳،۲

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵/۰۲/۲۹

پژوهشکده شورای نگهبان



فهرست مطالب

۲	اصل هفتاد و دوم.....
۲	۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی.....
	۱-۱- طرح الزام وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی به ارسال کلیه قوانین
۲	مورد عمل به شورای نگهبان.....
۲	۱-۲- طرح جرایم سیاسی.....
۳	۱-۳- لایحه اصلاح قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب.....
	۱-۴- لایحه الحاق جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون محو کلیه
۵	اشکال تبعیض علیه زنان.....
۶	۱-۵- لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور.....
۶	۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران.....
۶	۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان.....
۶	۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی.....
۶	۵- تذکرهای ارشادی و قانونی شورای نگهبان.....

اصل هفتاد و دوم

مجلس شورای اسلامی نمی‌تواند قوانینی وضع کند که با اصول و احکام مذهب رسمی کشور یا قانون اساسی مغایرت داشته باشد. تشخیص این امر به ترتیبی که در اصل نود و ششم آمده بر عهده شورای نگهبان است.

۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

۱-۱- نظر شماره ۵۰۹۱ مورخ ۱۳۶۱/۶/۱۴ شورای نگهبان در خصوص طرح الزام وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی به ارسال کلیه قوانین مورد عمل به شورای نگهبان مصوب ۱۳۶۱/۶/۱۴ مجلس شورای اسلامی:

۱-۱-۱- وظایف شورای نگهبان در رابطه با بررسی قوانین و مقررات در قانون اساسی مشخص گردیده است؛ چون ماده واحده متضمن تعیین تکلیف از طرف مجلس شورای اسلامی در این مورد می‌باشد به اکثریت آراء مغایر با قانون اساسی شناخته شد. بدیهی است شورای نگهبان کماکان در اجرای مسئولیت شرعی و قانونی خویش در بررسی و تشخیص قوانین مخالف موازین اسلامی کمال همکاری با مسئولین را معمول خواهد داشت.^(۱)

۱-۲- نظر شماره ۸۰/۲۱/۱۶۲۲ مورخ ۱۳۸۰/۴/۲ شورای نگهبان در خصوص طرح جرایم سیاسی مصوب ۱۳۸۰/۳/۸ مجلس شورای اسلامی:

۱-۲-۱- اطلاق تبصره ماده (۱)،^(۲) چون شامل مواردی می‌شود که صرف اظهار نظر، عنوان مجرمانه دارد، خلاف شرع و مغایر اصول ۴، ۲۴ و ۷۲ قانون اساسی تشخیص داده شد.

۱. ماده واحده- کلیه وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی یا مؤسسات و نهادهایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام است موظفند ظرف مدت (۱۰) روز کلیه قوانین مورد عمل را به شورای نگهبان ارسال دارند تا شورای نگهبان به ترتیب اهمیت و حداکثر ظرف مدت (۶) ماه نسبت به مغایرت قوانین با احکام اسلامی اظهار نظر نماید.

(در خصوص ایراد شورای نگهبان، اصلاحی از سوی مجلس انجام نشده و لذا این طرح، به سرانجام قانونی نرسیده است.)

۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل چهارم، شماره ۱-۲-۲.

۳-۱- نظر شماره ۸۰/۲۱/۲۸۷۹ مورخ ۱۳۸۰/۱۰/۲ شورای نگهبان در خصوص لایحه اصلاح قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب^(۱) مصوب ۱۳۸۰/۹/۶ مجلس شورای اسلامی:

۱-۳-۱- در ذیل ماده (۳)^(۲) تصریح شده است که تا زمان تصویب آیین دادرسی طبق قانون اصول محاکمات جزایی و اصلاحات بعدی آن و قانون امور حسبی و سایر قوانین عمل می‌شود. صرف نظر از ایرادات متعدد شرعی که شورا قبلاً نسبت به موادی از قانون فوق اعلام نموده است و همچنین ابهام عبارت سایر قوانین، چون این قانون منسوخ می‌باشد، طرح مجدد آن منوط به طی مراحل قانونی است؛ لذا از این جهت، مغایر اصول ۷۲ و ۷۴ و ۹۴ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۳-۲- در ذیل تبصره (۱) ماده (۲۰)^(۳) عنوان شده است که وفق مقررات قوانین

۱. گفتنی است این لایحه ابتدا با عنوان «لایحه اصلاح پاره‌ای از مواد قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.

۲-۲- ماده (۳) و تبصره‌های (۲) و (۳) آن به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به عنوان تبصره (۴) به آن الحاق می‌گردد:

ماده ۳- در هر حوزه قضایی که دادگاه عمومی تشکیل شده یا بشود یک دادرسان نیز در معیت آن تشکیل می‌گردد. تشکیلات، حدود صلاحیت، وظایف و اختیارات دادرسان مذکور که «دادرسان عمومی و انقلاب» نامیده می‌شود، تا زمان تصویب آیین دادرسی مربوطه که حداکثر شش ماه پس از تصویب این قانون خواهد بود، بر طبق قانون اصول محاکمات جزایی و اصلاحات بعدی آن و قانون امور حسبی و سایر قوانین می‌باشد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۱/۲/۳ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

۲-۲- ماده (۳) و تبصره‌های (۲) و (۳) آن به شرح زیر اصلاح و سه تبصره به عنوان تبصره (۴)، (۵) و (۶) به آن الحاق می‌گردد:

ماده ۳- در هر حوزه قضایی هر شهرستان یک دادرسان نیز در معیت دادگاه‌های آن حوزه تشکیل می‌گردد. تشکیلات، حدود صلاحیت، وظایف و اختیارات دادرسان مذکور که «دادرسان عمومی و انقلاب» نامیده می‌شود، تا زمان تصویب آیین دادرسی مربوطه، طبق قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸/۶/۲۸ کمیسیون حقوقی و قضایی مجلس شورای اسلامی و مقررات مندرج در این قانون به شرح ذیل می‌باشد:

الف- ...

۳-۱۱- تبصره ذیل ماده (۲۰) حذف و دو تبصره زیر به آن ماده الحاق می‌گردد:

تبصره ۱- رسیدگی به جرائمی که مجازات قانونی آنها قصاص عضو یا قصاص نفس یا اعدام یا رجم یا

→

صلب و یا حبس ابد باشد و نیز رسیدگی به جرائم مطبوعاتی و سیاسی ابتدائاً در دادگاه تجدیدنظر استان به عمل خواهد آمد و در این مورد، دادگاه مذکور «دادگاه کیفری استان» نامیده می‌شود. دادگاه کیفری استان برای رسیدگی به جنایاتی که مجازات قانونی آنها قصاص نفس یا اعدام یا رجم یا صلب یا حبس دائم باشد از پنج نفر (رئیس و چهار مستشار یا دادرس علی‌البدل دادگاه تجدیدنظر استان) و برای رسیدگی به جنایاتی که مجازات قانونی آنها قصاص عضو و جرائم مطبوعاتی و سیاسی باشد از سه نفر (رئیس و دو مستشار یا دادرس علی‌البدل دادگاه تجدیدنظر استان) تشکیل می‌شود و وفق مقررات قوانین محاکم جانی مصوب ۱۳۳۷ و ۱۳۳۹ رسیدگی می‌نماید. دادگاه کیفری استان در رسیدگی به جرائم مطبوعاتی و سیاسی با حضور هیئت منصفه تشکیل خواهد شد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۱/۲/۳ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

۱۱- تبصره ذیل ماده (۲۰) حذف و هفت تبصره به شرح زیر به آن ماده الحاق می‌گردد:

تبصره ۱- رسیدگی به جرائمی که مجازات قانونی آنها قصاص عضو یا قصاص نفس یا اعدام یا رجم یا صلب و یا حبس ابد باشد و نیز رسیدگی به جرائم مطبوعاتی و سیاسی ابتدائاً در دادگاه تجدیدنظر استان به عمل خواهد آمد و در این مورد، دادگاه مذکور «دادگاه کیفری استان» نامیده می‌شود. دادگاه کیفری استان برای رسیدگی به جرائمی که مجازات قانونی آنها قصاص نفس یا اعدام یا رجم یا صلب یا حبس دائم باشد از پنج نفر (رئیس و چهار مستشار یا دادرس علی‌البدل دادگاه تجدیدنظر استان) و برای رسیدگی به جرائمی که مجازات قانونی آنها قصاص عضو و جرائم مطبوعاتی و سیاسی باشد از سه نفر (رئیس و دو مستشار یا دادرس علی‌البدل دادگاه تجدیدنظر استان) تشکیل می‌شود. تشکیلات، ترتیب رسیدگی، کیفیت محاکمه و صدور رأی این دادگاه تا تصویب قانون آیین دادرسی مناسب، مطابق مقررات این قانون و قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸/۶/۲۸ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی خواهد بود. دادگاه کیفری استان در رسیدگی به جرائم مطبوعاتی و سیاسی با حضور هیئت منصفه تشکیل خواهد شد.

تبصره ۲- در مرکز هر استان حسب نیاز، شعبه یا شعبی از دادگاه تجدیدنظر به عنوان «دادگاه کیفری استان» برای رسیدگی به جرائم مربوط اختصاص می‌یابد. تعداد شعبه یا شعبی که برای این امر اختصاص می‌یابد به تشخیص رئیس قوه قضائیه خواهد بود. دادستان شهرستان مرکز استان یا معاون او یا یکی از دادیاران به تعیین دادستان، وظایف دادستان را در دادگاه کیفری استان انجام می‌دهد. قبل از استماع اظهارات شاکي و متهم، اظهارات دادستان یا نماینده وی و شهود و اهل خبره‌ای که دادستان معرفی کرده بیان می‌شود.

تبصره ۳- برای تسهیل یا تسریع در امر دادرسی، رئیس قوه قضائیه می‌تواند موقتاً امر به تشکیل دادگاه کیفری استان در شهرستان محل وقوع جرم بدهد. در این صورت دادستان همان محل یا معاون او یا یکی از دادیاران آن حوزه، وظایف دادستان را در دادگاه مذکور به عهده خواهند داشت. دادگاه کیفری استان با حضور رئیس و تمامی مستشاران رسمیت می‌یابد.

تبصره ۴- دادگاه کیفری استان پس از ختم رسیدگی با استعانت از خداوند سبحان و وجدان مشاوری

←

محاکم جنایی مصوب ۱۳۳۷ و ۱۳۳۹ رسیدگی شود، چون این قوانین منسوخ گردیده‌اند طرح مجدد آنها منوط به طی مراحل قانونی است؛ لذا مغایر اصول ۷۲ و ۷۴ و ۹۴ قانون اساسی شناخته شد. همچنین اطلاق رسیدگی به جرائم مطبوعاتی و سیاسی صرفاً در دادگاه کیفری استان، چون در مواردی موجب تضییع حقوق مردم می‌شود، لذا خلاف موازین شرع و اصل ۱۵۶ قانون اساسی شناخته شد.

۴-۱- نظر شماره ۸۲/۳۰/۳۹۷۲ مورخ ۱۳۸۲/۵/۲۷ شورای نگهبان در خصوص لایحه الحاق جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون محو کلیه اشکال تبعیض علیه زنان مصوب ۱۳۸۲/۵/۱ مجلس شورای اسلامی:

۴-۱- علاوه بر اینکه موارد مغایر با شرع مقدس اسلام، مذکور در بند (الف) مصوبه و مرجع تشخیص آن معین نشده تا نسبت به مصوبه از نظر انطباق با موازین شرع و قانون اساسی اظهار نظر گردد، با عنایت به اینکه موارد خلاف شرع و مغایرت با قانون اساسی کنوانسیون بسیار زیاد است، به طوری که شرط عدم قبول اجراء مفاد کنوانسیون در این موارد - چون با اهداف منظور این کنوانسیون سازگار نیست - به حکم بند (۲) ماده (۲۸) کنوانسیون پذیرفته نیست و در نتیجه دولت جمهوری اسلامی

→

نموده و با توجه به محتویات پرونده مبادرت به صدور رأی می‌نماید و نظر اکثریت اعضای دادگاه مناط اعتبار است. این رأی ظرف مهلت مقرر قابل تجدیدنظرخواهی در دیوان عالی کشور می‌باشد. ترتیب رسیدگی همان است که در قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۷۸/۶/۲۸ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی مقرر شده است.

تبصره ۵- اشخاص ذیل می‌توانند از رأی دادگاه کیفری استان تقاضای تجدیدنظر نمایند:

الف- محکوم علیه یا نماینده قانونی وی

ب- دادستان

ج- مدعی خصوصی یا نماینده قانونی وی از حیث ضرر و زیان.

تبصره ۶- اجرای احکام کیفری «دادگاه کیفری استان» توسط دادرسی شهرستان مرکز استان وفق مقررات مربوط در قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸/۶/۲۸ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی خواهد بود.

تبصره ۷- در شهرستان مرکز استان، رئیس کل دادگستری استان رئیس شعبه اول دادگاه تجدیدنظر استان می‌باشد و رئیس شعبه اول دادگاه‌های عمومی مرکز استان رئیس کل دادگاه‌های آن شهرستان خواهد بود و در غیر مرکز استان رئیس هر حوزه قضایی، رئیس شعبه اول دادگاه عمومی آن حوزه قضایی است.

ایران ملزم به پذیرش مفاد کنوانسیون در این موارد نیز می‌شود؛ فلذا تجویز الحاق دولت به این کنوانسیون خلاف ضروریات اسلام، مغایر با ضوابط مسلم اسلام و مغایر اصول متعدد قانون اساسی از جمله اصول ۲، ۳ (بندهای ۱ و ۵)، ۴، ۱۰، ۲۰، ۲۱، ۷۲، ۱۱۵ و ۱۵۳ قانون اساسی شناخته شد.^(۱)

۱-۵- نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۳۸۵۰ مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۱۹ شورای نگهبان در خصوص

لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور، مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۱۲ مجلس شورای اسلامی:

۱-۵-۱- از آنجا که در موارد متعدد در این مصوبه از جمله بند (ک) تبصره (۲)،^(۲) به قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور استناد شده است که هنوز مصوبه مرقوم به تصویب نهایی نرسیده و اساساً اطلاق «قانون» به آن نمی‌شود، اشکال دارد. همچنین ماده (۱۵) این مصوبه نیز مورد ایراد این شورا قرار گرفته است؛ قبل از رفع اشکال مذکور، استناد به آن ایراد دارد.

۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران

۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان

۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی

۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه ذیل اصل دوم، شماره ۱-۵-۱.

۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه ذیل اصل هفتاد و یکم، شماره ۱-۱۰-۱.

امام خمینی (ره):

وازشورای محترم مکملان می خواهم و توصیه می کنم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل های آینده که با کمال دقت و قدرت و طایف اسلامی و ملی خود
را ایفا و تحت تاثیر هیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و
قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)



آدرس: تهران، خیابان شهید سپهبد قرنی،
کوچه شهید دهقانی نیا (خسرو سابق)، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۳۱۴۵ - ۱۴۶۳
تلفکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir